



Pwyso am gynnydd: hawliau menywod a chydraddoldeb rhywiol yn 2018

Crynodeb gweithredol



Comisiwn
Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

Equality and
Human Rights
Commission



Cyflwyniad

Dyma grynodeb gweithredol adroddiad llawn y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol (EHRC) ar gyflwr hawliau menywod a chydaddoldeb rhywiol yn 2018, Mae'n cynrychioli ein hymateb ffurfiol i wythfed adroddiad cyfnodol Llywodraeth y DU i Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig (CU) ar Ddileu Pob Math o Wahaniaethu yn erbyn Menywod. Mae'n asesu'r cynnydd ar hawliau menywod ers 2013,¹ pan archwiliwyd yr hawliau a gynhwyswyd yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Ddileu Pob Math o Wahaniaethu yn erbyn Menywod (CEDAW) ddiwethaf gan y Cenhedloedd Unedig. Trwy gadarnhau CEDAW ym 1986, addawodd Llywodraeth y DU fod yn rhwym wrth y rhwymedigaethau a gynhwysir ynddo.

Datganoli a chwmpas yr adroddiad hwn

Mae'r DU yn cynnwys pedair gwlad - Lloegr, yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon. Mae Senedd y DU wedi datganoli pwerau amrywiol i Senedd yr Alban, Cynulliad Cenedlaethol Cymru a Chynulliad Gogledd Iwerddon, ac mae'n gyfrifol am faterion sydd heb eu datganoli (materion 'neilltuedig') a Lloegr. Mae'r cyfrifoldeb dros weithredu CEDAW felly yn sefyll â'r DU a llywodraethau datganoledig.

Yn ogystal, mae tair system gyfreithiol ar wahân yn y DU - Lloegr a Chymru, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Y Goruchaf Lys yw'r llys gyfraith uchaf yn y DU. Dyma'r llys apêl terfynol ar gyfer holl achosion sifil y DU. Mae hefyd yn penderfynu 'materion datganoli' ynghylch a yw'r awdurdodau datganoledig yn yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon wedi gweithredu, neu'n bwriadu gweithredu, o fewn eu pwerau.

Nod ein hadroddiad yw ymdrin â Lloegr a Chymru ar gyfer pob maes, a'r Alban am faterion a gedwir i Senedd y DU (er bod rhai ystadegau a thystiolaeth ar gyfer y DU neu Brydain Fawr yn gyffredinol yn cael eu cyflwyno). Mae'r adroddiad llawn, gan gynnwys ein hargymhellion, ar ein gwefan yn: www.equalityhumanrights.com/cedaw. Cyfeirir yr argymhellion at Lywodraethau'r DU a Chymru yn unig, er y gallant hefyd fod yn berthnasol i weinyddiaethau datganoledig eraill.

Bydd cyflwyniad ar wahân Comisiwn Hawliau Dynol yr Alban (SHRC) yn cwmpasu meysydd sydd wedi'u datganoli i Senedd yr Alban a bydd cyflwyniad ar wahân Comisiwn Hawliau Dynol Gogledd Iwerddon (NIHRC) yn cwmpasu Gogledd Iwerddon. Bydd angen gweithio traws-lywodraethol ledled y DU gyfan. Mae'r EHRC yn disgwyl i holl lywodraethau'r DU gydweithio i wireddu'r hawliau a nodir yn CEDAW yn llawn.

Rôl a chylch gwaith y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Sefydlwyd yr EHRC gan Senedd y DU trwy Ddeddf Cydraddoldeb 2006 fel corff annibynnol â mandad sy'n cwmpasu cydraddoldeb a hawliau dynol. Ymhlith cyfrifoldebau hawliau dynol eraill, mae'r EHRC yn gyfrifol am 'annog arferion da mewn perthynas â hawliau dynol'. Mae ein cylch gwaith daearyddol ar gyfer hawliau dynol yn cwmpasu Cymru, Lloegr a'r materion hynny yn yr Alban sydd wedi'u neilltuo i Senedd y DU.

Mae gan yr EHRC gyfrifoldebau hefyd i asesu ac adrodd ar gynnydd y DU wrth wireddu'r hawliau dynol yn y cytuniadau y mae wedi eu cadarnhau. Mae'r EHRC yn gweithio â Sefydliadau Hawliau Dynol Cenedlaethol eraill (NHRlau) yn y DU - SHRC ac NIHRC - ac mae'n cysylltu ag adrannau ac asiantaethau 'r llywodraeth i gyflawni'r rôl hon. Mae'r tri NHRI yn dal achrediad 'Statws A' â'r Cenhedloedd Unedig.

Gwella statws hawliau dynol rhyngwladol mewn cyfraith ddomestig²

Er bod y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol wedi'i ymgorffori yn y gyfraith ddomestig drwy'r Ddeddf Hawliau Dynol (HRA) 1998, nid yw llawer o gytuniadau rhyngwladol sy'n effeithio ar hawliau menywod, yn arbennig CEDAW, yn ffurfio rhan o fframwaith cyfreithiol domestig y DU ac felly ni ellir cael eu gorfodi gan lysoedd domestig. Rhoddir effaith rannol i nifer o hawliau CEDAW trwy Ddeddf Cydraddoldeb 2010, nad yw wedi'i gweithredu'n llawn, a'r HRA, y mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i'w disodli â Deddf Hawliau Prydeinig. Rydym yn pryderu nad oes cynllun cydlynol ar gyfer gwireddu CEDAW yn llawn, yn arbennig o ystyried yr ansicrwydd cyfansoddiadol sylweddol yn y DU yn dilyn refferendwm yr UE ym mis Mehefin 2016. Gall y ffaith bod y DU yn tynnu'n ôl o'r UE olygu na fydd amddiffyniadau cydraddoldeb a hawliau dynol yn y dyfodol gan yr UE yn orfodol yng nghyfraith y DU ac y gellir dileu'r rhai sy'n bodoli eisoes. Mae hawliau cyflogaeth a chyllid ar gyfer gwasanaethau menywod yn feysydd sy'n achosi pryder arbennig.³

Cymryd rhan mewn bywyd gwleidyddol a dinesig⁴

Yn y DU, mae menywod yn ffurfio 32% (y nifer uchaf erioed yn dilyn etholiad 2017) o gynrychiolwyr yn Nhŷ'r Cyffredin,⁵ a oedd yn gosod y DU yn 41ain yn fyd-eang ym mis Mai 2018.⁶ Dim ond 4% o ASau sy'n fenywod lleiafrifol ethnig.⁷ Mae cynrychiolaeth menywod mewn cynghorau lleol hefyd yn anghyfartal:

- Yn Lloegr, mae 33% o aelodau cyngor a 17% o arweinwyr cyngor yn ferched.⁸
- Yng Nghymru, mae 33% o gynghorwyr lleol a 18% o arweinwyr cyngor yn ferched.⁹

Ystyrir bod canfyddiadau cyhoeddus gwael o wleidyddiaeth a brawychu ASau yn rhwystrau mawr i fwynhad menywod o'r hawl i gymryd rhan mewn bywyd gwleidyddol a chyhoeddus.¹⁰

Mae nifer y menywod sy'n cael eu penodi'n gadeiryddion cyrff cyhoeddus yng Nghymru a Lloegr yn parhau i fod yn isel (28%),¹¹ er bod y duedd gyffredinol mewn penodiadau cyhoeddus ers 2012 wedi bod yn gadarnhaol; roedd merched yn ffurfio 45.5% o'r holl benodiadau ac ailbenodiadau cyhoeddus yn 2016/17 yng Nghymru a Lloegr.¹² Mae byrddau cwmnïau preifat yn gwneud yn waeth: ym mis Hydref 2017 cynrychiolaeth menywod ar fyrddau mewn 100 o gwmnïau FTSE oedd 27.7%.¹³

Yn 2017, cyhoeddodd y farnwriaeth gynllun gweithredu i wella amrywiaeth.¹⁴ O 1 Ebrill 2017 ymlaen, dim ond 28% o farnwyr y llys a 45% o feirniaid tribiwnlys yng Nghymru a Lloegr oedd yn fenywod.¹⁵

Trais, aflonyddu a cham-drin yn seiliedig ar ryw ¹⁶

Mae continwrm trais yn erbyn menywod a merched (VAWG), ar ei ffurfiau niferus, yn adlewyrchu anghydraddoldebau strwythurol ehangach ynghylch rhywedd yn y DU. Mae menywod yn llawer mwy tebygol na dynion o brofi mathau penodol o drais, megis troseddau rhywiol (amcangyfrifir bod 95% o'r holl ddioddefwyr trais yn fenywod),¹⁷ trais domestig a thrais 'seiliedig ar anrhydedd' bondigrybwyll. O lwyth achosion VAWG Gwasanaeth Erlyn y Goron yn 2016/17, roedd 83% yn ymwneud â cham-drin domestig.¹⁸

Yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr 2017, cofnododd yr heddlu gynnydd o 25% mewn troseddau rhywiol yng Nghymru a Lloegr.¹⁹ Mae adroddiadau o drais "seiliedig ar anrhydedd" bondigrybwyll i heddluoedd yn y DU wedi cynyddu o 53% ers 2014.²⁰ Eto i gyd, mae diffyg adroddiadau ac is-gofnodi, cyfraddau atgyfeirio isel i wasanaethau cymorth a chyfraddau erlyn ac euogfarnu isel ar gyfer troseddau VAWG yn broblemau parhaus.²¹ Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn amcangyfrif nad yw pedwar o bob pump (79%) sydd wedi goroesi cam-drin gan bartneriaid yn ei riportio i'r heddlu;²² mae'r elusen Rape Crisis yn amcangyfrif mai dim ond oddeutu 15% o oroeswyr trais rhywiol sy'n riportio eu profiad i'r heddlu.²³

Nid yw llawer o heddluoedd ledled Cymru a Lloegr wedi'u paratoi'n ddigonol i ddiogelu dioddefwyr trais 'seiliedig ar anrhydedd' bondigrybwyll.²⁴ Ymhellach,

oherwydd llai ogyllid, bu toriadau i wasanaethau cymorth i fenywod,²⁵ er bod y galw wedi parhau i godi.²⁶

Mae rhai grwpiau yn profi VAWG yn anghymesur, gan gynnwys menywod a merched ag anableddau dysgu, problemauiechyd meddwl neu ddibyniaeth ar gyffuriau/alcohol a'r rhai sy'n wynebu digartrefedd.²⁷ Dywedodd Rapporteur Arbennig y Cenhedloedd Unedig ar drais yn erbyn menywod yn 2015 y gallai menywod o rai lleiafrifoedd ethnig wynebu canlyniadau pellach o ran trais rhywiol, megis cywilydd teuluol neu gymunedol, stigmatiddio a gwrthod.²⁸ Mae menywod anabl yn profi lefelau anghymesur o bob math o drais a cham-drin gan ofalwyr, partneriaid a'r rhai hynny yn y gymuned,²⁹ ac yn wynebu rhwystrau ychwanegol wrth gael mynediad at gymorth priodol.³⁰

Yn 2015, cyflwynwyd Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin yn y Cartref a Thrais Rhywiol (Cymru)³¹, ac, yn Lloegr a Chymru, daeth trosedd newydd o 'ymddygiad rheoli neu orfodi mewn perthynas agos neu deuluol' i rym.³² Yn 2016, cyhoeddodd Llywodraeth y DU strategaeth VAWG ddiwygiedig.³³ Nod y strategaeth yw lleihau pob math o VAWG a chynyddu adrodd, atgyfeiriadau'r heddlu, erlyniadau ac euogfarnau. Nid oes atebolrwydd clir, fodd bynnag, os na fydd adrannau'n cyflawni yn ôl y cynllun gweithredu strategaeth VAWG. Ymhellach, mae angen ymateb ledled y DU o dan Gonfensiwn Cyngor Ewrop ar atal a mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a thrais yn y cartref ('Confensiwn Istanbul').³⁴ Llofnododd y DU y Confensiwn yn 2012 ond nid yw wedi llwyddo i'w gadarnhau. Yn 2017, addawodd Llywodraeth y DU gyflwyno Mesur Cam-drin Domestig, ac ymgynghorodd ynghylch ei gynigion yn 2018.

Mae anffurfio organau cenhedlu benywod (FGM) yn fath o VAWG, sy'n gwahardd hawliau menywod a merched yn ddifrifol. Yn ôl amcangyfrifon o 2011, roedd FGM yn effeithio ar 137,000 o fenywod a merched yng Nghymru a Lloegr,³⁵ ond nid yw'r union rif yn hysbys. Sefydlodd Llywodraeth y DU uned FGM³⁶ arbenigol a chyhoeddwyd canllawiau statudol aml-asiantaethol yn 2016.³⁷ Fe wnaeth Deddf Troseddau Difrifol 2015 ehangu a chryfhau'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer FGM.³⁸

Nid oes unrhyw droseddau ar wahân na darpariaethau dedfrydu gwell³⁹ ar gyfer troseddau casineb ar sail rhyw neu rywedd rhywun, ac mae diffyg data sydd ar gael i'r cyhoedd ynghylch rhyw neu rywedd dioddefwyr, fel y'i adroddir i'r heddlu.⁴⁰ Mae'r prosiect cenedlaethol ar gyfer mesur digwyddiadau gwrth-Fwslimaidd wedi canfod bod mwy na hanner y rhai hynny a adroddodd am ddigwyddiadau ym 2016 yn fenywaidd, a gallai dwy ran o dair o'r rhai hynny gael eu disgrifio fel 'gweledol Foslemaidd' ar adeg y digwyddiad. Ymhellach, canfuwyd bod merched yn dargedau penodol ar gyfer cam-drin ac aflonyddu gwreig-gasaol ar-lein.⁴¹ Mae sefydliadau

cymdeithas sifil yn adrodd bod oddeutu dwy ran o dair o ddefnyddwyr benywaidd Facebook a Twitter wedi profi cam-drin ar-lein, gan gynnwys negeseuon rhywiaethol, casineb eithafol gwleidyddol a bygythiadau trais.⁴² Canfu arolwg EHRC o 50 o bobl lesbiaidd, hoyw, deurywiol a thrawsrywiol (LGBT) (hanner ohonynt yn fenywod) fod cam-drin ar lafar, bygwth ac aflonyddu ar sail cyfeiriadedd rhywiol a/neu hunaniaeth rhywedd yn cael eu nodi fel profiadau rheolaidd.⁴³

Mynediad i gyfiawnder sifil ⁴⁴

Ers cyflwyno Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyr 2012, nid yw cymorth cyfreithiol bellach ar gael mewn rhai meysydd, gan gynnwys y rhan fwyaf o faterion ynghylch cyfraith teulu, tai a dyled. Mae hyn yn debygol o gael effaith anghymesur andwyol ar fenywod, sydd wedi'u gor-gynrychioli yn y meysydd hyn o gyfraith, a allai gyfyngu ar eu mynediad i gyfiawnder.⁴⁵

Canfu dyfarniad Llys Apêl fod y rheoliadau tystiolaeth i brofi cam-drin domestig yn anghyfreithlon ac yn creu rhwystrau i fenywod sy'n goresi ynghylch cyrchu cymorth cyfreithiol.⁴⁶ Ar ôl hynny, cynyddodd Llywodraeth y DU yr ystod o dystiolaeth dderbyniol a thynnodd y terfyn amser pum mlynedd ar dystiolaeth.⁴⁷

Ym mis Gorffennaf 2013, cyflwynwyd ffioedd i gyrchu tribiwnlysoedd cyflogaeth. Cafodd hyn effaith anghymesur ar fenywod mewn perthynas â hawliadau gwahaniaethu⁴⁸: gostyngodd gwahaniaethu ar sail rhyw a hawliadau cyflog cyfartal, lle mae menywod yn cynrychioli pedwar rhan o bump o'r hawllyr, o 76% a 57% yn eu tro erbyn 2017. Gostyngodd y nifer o hawliadau gwahaniaethu ar sail beichiogrwydd a mamolaeth o 42%.⁴⁹ Ym mis Gorffennaf 2017, datganodd Goruchaf Lys y DU fod gorchymyn ffioedd tribiwnlys y tribiwnlys cyflogaeth a'r tribiwnlys apêl cyflogaeth yn anghyfreithlon. Yn ychwanegol at ffioedd, nodwyd bod y gofyniad i gyflwyno hawliad beichiogrwydd a mamolaeth o fewn tri mis o'r gwahaniaethu'n digwydd yn rhwystr.⁵⁰

Masnachu mewn pobl a chaethwasiaeth fodern ⁵¹

Yn 2015, daeth y Ddeddf Caethwasiaeth Fodern (MSA) i rym yng Nghymru a Lloegr, gan uno a symleiddio deddfwriaeth flaenorol, gan nodi cosbau cynyddol am droseddau masnachu a chryfhau'r amddiffyniadau.⁵² Er gwaethaf cynnydd yn nifer yr atgyfeiriadau i gorff goruchwylio'r DU, sef y Mekanwaith Atgyfeirio Cenedlaethol (NRM)⁵³ mae'r niferoedd yn dal i fod yn fach o'u cymharu ag amcangyfrif y Swyddfa

Gartref o 10,000-13,000 o ddiodefwyr yn y DU,⁵⁴ a gallai hyd yn oed yr amcangyfrif hwn fod yn rhy isel.⁵⁵ Mae data'n awgrymu nad yw atgyfeiriadau cynyddol yn trosi'n gynnydd yn y nifer o ymchwiliadau, erlyniadau ac euogfarnau.⁵⁶

Mae nifer o ddiffygion wedi'u nodi yn yr MSA, megis bylchau yn y diffiniad o droseddau masnachu ac absenoldeb rhwymedigaeth glir o beidio ag erlyn ddiodefwyr plant ac o ddyletswydd gyfreithiol benodol i ddarparu cymorth i ddiodefwyr, yn ogystal â bylchau amddiffyniad a chymorth mewn perthynas â gweithwyr domestig tramor, y mwyafrif ohonynt yn fenywod.⁵⁷

Yn dilyn pryderon ynghylch gweithredu'r NRM,⁵⁸ comisiynodd Llywodraeth y DU adolygiad mawr yn 2014⁵⁹ ac yn 2017 cyhoeddodd nifer o newidiadau sy'n anelu at wneud y broses atgyfeirio yn haws a symleiddio'r broses o wneud penderfyniadau. Fodd bynnag, mae pryderon yn parhau o ran cofnodi ac adrodd, safonau gofal, ac argaeledd a hygyrchedd gwasanaethau cyngor cyfreithiol.⁶⁰

Cadw a lloches ⁶¹

Mae sefydliadau cymdeithas sifil wedi galw ar Lywodraeth y DU i ystyried gofynion penodol menywod mewn carchardai, a'r angen i leihau'r ddibyniaeth ar ddedfrydau o garchar.⁶² Mae menywod yn y carchar yn fwy tebygol o hunan-niweidio na dynion.⁶³ Gallai cynlluniau cydgysylltu a gwyro (a elwir yn wasanaethau gwyro yng Nghymru), sy'n helpu i nodi oedolion a phlant ag anghenion penodol a lle mae eisoes yn ofynnol iddynt ddatblygu llwybrau rhyw-benodol ar gyfer menywod, helpu i leihau'r defnydd o ddedfrydau o garchar⁶⁴ Fodd bynnag, mae llawer o wasanaethau heb ddigon o adnoddau. Mae ansawdd ac argaeledd gwasanaethau cymorth yn parhau'n anghyson, yn arbennig ar gyfer menywod o leiafrifoedd ethnig.^{65 66}

Dylid defnyddio cadw mewnfudwyr fel dewis olaf. Y DU yw'r unig wladwriaeth Ewropeaidd heb uchafswm amser ar gyfer cadw mewnfudwyr.⁶⁷ Cedwir y rhan fwyaf o fenywod yng Nghanolfan Symud Mewnfudwyr Yarl's Wood, lle cafwyd honiadau o gam-drin rhywiol ac ymddygiad amhriodol gan staff.⁶⁸ Cyflwynodd Deddf Mewnfudo 2016 derfynau amser ar gyfer faint o amser y gall menywod beichiog gael eu cadw gan atgyfnerthu na ddylid eu cadw heblaw am o dan amgylchiadau eithriadol yn unig; eto, mae menywod beichiog yn dal i gael eu cadw.⁶⁹ Roedd hefyd yn galw am gyfarwyddyd statudol i wella mesurau diogelu yn erbyn cadw unigolion agored i niwed.⁷⁰ Fodd bynnag, mae tystiolaeth yn awgrymu bod y canllawiau hyn wedi lleihau amddiffyniad i fenywod sy'n dioddef trais a masnachu yn seiliedig ar ryw.⁷¹ At

hynny, mae rhanddeiliaid wedi adrodd bod y broses sgrinio ar gyfer unigolion o'r fath yn annigonol, ac mae menywod sy'n agored i niwed yn parhau i gael eu cadw.⁷²

Yn Lloegr, mae ceiswyr lloches a wrthodwyd a phobl sydd â statws mewnfudo ansicr yn anghymwys am ofal iechyd am ddim ac eithrio gofal sylfaenol a thriniaeth brys.⁷³ Gallai dryswch ynghylch cymhwysedd ar gyfer gofal iechyd oedi eu mynediad i driniaeth, gan gynnwys gofal amenedigol, a chael effaith andwyol ar eu hiechyd.⁷⁴ Cyflwynodd Llywodraeth Cymru reoliadau yn 2009 i ganiatáu i geiswyr lloches a wrthodwydgael mynediad i ofal iechyd am ddim.

Mae pryderon pellach wedi codi o gwmpas cytundeb rhannu data ar ffurf memorandwm dealltwriaeth (MoU) rhwng yr Adran Iechyd, GIG Ddigidol a'r Swyddfa Gartref, sy'n caniatáu i staff y Swyddfa Gartref wneud ceisiadau i GIG Ddigidol am ddata cleifion yn Lloegr at ddiben gorfodi cyfraith mewnfudo.⁷⁵ Codwyd pryderon ynghylch potensial y cytundeb hwn i atal pobl rhag cyrchu a derbyn gofal iechyd ymhellach.⁷⁶ Cafodd yr MoU ei atal yn Mai 2018.⁷⁷ Nid yw'n glir a fydd unrhyw newidiadau i'r ddeddfwriaeth sy'n darparu'r sail gyfreithiol ar gyfer rhannu data rhwng y cyrff hyn.

Ym 2016, fe wnaethom ymyrryd mewn achos a ganfu fod cau priodau ffoaduriaid allan rhag cael gwarchodaeth o dan y consesiwn Trais Domestig Tlodi - rheol sy'n galluogi dioddefwyr trais domestig â statws mewnfudo ansicr i wneud cais am ganiatâd amhenodol i aros – yn wahaniaethol.⁷⁸ Nid yw'r Rheolau Mewnfudo wedi'u diwygio eto i adlewyrchu penderfyniad y llys.

Safon byw ddigonol a nawdd cymdeithasol ⁷⁹

Mae newidiadau polisi lles a treth a wnaed rhwng mis Mai 2010 a mis Ionawr 2018 wedi cael effaith andwyol anghymesur ar hawliau menywod, yn arbennig menywod lleiafrifol ethnig,⁸⁰ i gael safon byw a nawdd cymdeithasol digonol. Canfu ein dadansoddiad, yn y flwyddyn 2022, fod menywod ar gyfartaledd yn gallu colli ychydig llai na £400 y flwyddyn oherwydd y diwygiadau, tra byddai dynion yn colli tua £30 yn unig. Gallai rhieni unigol, 90% ohonynt yn fenywod,⁸¹ gollu swm cyfwerth i hyd at 25% o'u hincwm net.⁸²

Cyflwynwyd Credyd Cynhwysol gan Lywodraeth y DU ym mis Hydref 2013, â'r nod datganedig o symleiddio'r system fudd-daliadau trwy gyfuno taliadau nifer o fudd-daliadau yn un taliad, sy'n cael ei dalu ar y cyd i gyplau. Fodd bynnag, mae hyn yn achosi pryder difrifol am annibyniaeth economaidd menywod, yn arbennig mewn

sefyllfaoedd o gam-drin domestig.⁸³ Mae newidiadau eraill i hawliau nawdd cymdeithasol yn cynnwys cyflwyno cap budd-daliadau sy'n effeithio'n arbennig ar rieni unigol, a'r terfyn credyd treth dau blentyn, ac o ganlyniad i hynny bydd aelwydydd yng Nghymru a Lloegr â thri neu fwy o blant yn colli o leiaf £900 bob blwyddyn ar gyfartaledd erbyn 2021/22.⁸⁴

O dan Ddeddf Pensiynau 1995, byddai oedran pensiwn y wladwriaeth (SPA) ar gyfer menywod yn cynyddu'n raddol i 65 erbyn 2020 i'w ddwyn yn unol â'r SPA presennol ar gyfer dynion. Mae'r ddeddfwriaeth ddilynol wedi cyflymu'r newidiadau hyn ac wedi codi'r SPA wedi'i gydraddoli i 66 erbyn Hydref 2020 a 67 erbyn 2028.⁸⁵ Bellach mae SPA rhai menywod nifer o flynyddoedd yn ddiweddarach na'r hyn y cynlluniwyd ar ei gyfer, a allai gael effaith niweidiol sylweddol ar eu lles ariannol.⁸⁶ Mae'n debygol y bydd menywod anabl, gofalwyr a merched lleiafrifol ethnig yn cael eu heffeithio'n arbennig.⁸⁷ Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU wedi gwrthod galwadau yn gyson i newid yr amserlen cydraddoldeb neu i ddarparu unrhyw iawndal ariannol.⁸⁸

Yn ôl yr elusen ddigartrefedd Crisis, yn 2017 amcangyfrifwyd bod 236,000 o unigolion ym Mhrydain Fawr yn ddigartref, cynnydd o 33% ers 2011.⁸⁹ Mae tystiolaeth yn awgrymu⁹⁰ y gall menywod sy'n cysgu ar y stryd fod yn arbennig o agored i niwed. At hynny, yn 2013, cyflwynodd Llywodraeth y DU y 'cymhorthdal ystafell sbâr', pan fydd budd-daliadau tai tenantiaid yn cael eu lleihau os oes ganddynt ystafelloedd gwely sbâr. Canfu'r Goruchaf Lys ym 2016 fod hyn yn gwahaniaethu yn erbyn pobl anabl, ond gwrthodon nhw hawliad menyw sy'n goroesi trais domestig a oedd ag 'ystafell ddiogel' yn ei chartref.⁹¹ Apeliwyd yr achos i Lys Hawliau Dynol Ewrop ym mis Ionawr 2018.⁹² Mae diffyg llety preswyl a thramwy ledled Prydain Fawr yn effeithio ar hawl menywod Sipsiwn a Theithwyr fel mater o drefn i gael safon byw ddigonol.⁹³

Amgylchiadau gwaith cyfiawn a theg ⁹⁴

Yn y DU rhwng Rhagfyr 2017 a Chwefror 2018, y gyfradd gyflogaeth gyffredinol ar gyfer menywod oedd 71%, o'i chymharu â 79.8% ar gyfer dynion ⁹⁵ Roedd menywod yn fwy tebygol o fod mewn swyddi cyflog isel, rhan-amser ac ansicr.⁹⁶ Mae'r gyfradd gyflogaeth yn amrywio'n sylweddol wrth gynnwys nodweddion gwarchoddedig eraill, megis ethnigrwydd neu anabledd.⁹⁷

Mae'n dal i fod yn gyffredin i fenywod ddwyn y mwyafrif o waith domestig a chyfrifoldebau gofalu. Gall cost uchel gofal plant fod yn afresymol. Datgelodd dadansoddiad gan y TUC, er bod cyflogau gwirioneddol wedi gostwng yn Lloegr

rhwng 2008 a 2016, cododd costau gofal plant o 48% dros yr un cyfnod.⁹⁸ Mae Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru wedi ymestyn eu gofal plant am ddim, er bod argaeledd a gweithredu hyn yn amrywio.⁹⁹ Mae croeso hefyd i gyflwyno absenoldeb rhiant a rennir. Fodd bynnag, awgrymodd arolwg o rieni a busnesau mai dim ond 1% o ddynion oedd wedi defnyddio hyn.¹⁰⁰

Mae aflonyddu yn y gweithle hefyd yn broblem i fenywod. Canfu ein hymchwil nad oedd tua hanner yr ymatebwyr a oedd wedi dioddef aflonyddu rhywiol yn y gwaith wedi adrodd am hynny, ac o'r rhai hynny a wnaeth, dywedodd hanner nad oedd cyflogwyr yn cymryd unrhyw gamau o ganlyniad. Dywedodd llawer eraill eu bod yn wynebu canlyniadau negyddol ar ôl adrodd.¹⁰¹

Canfu ein hymchwil i wahaniaethu ynghylch beichiogrwydd a mamolaeth yn y gweithle fod 11% o famau wedi dweud eu bod wedi gorfod gadael eu gwaith¹⁰²; sy'n gyfwerth â 54,000 o fenywod bob blwyddyn.¹⁰³

Mae gwahanu galwedigaethol yn gyffredin ac fe'i ystyrir yn ffactor sy'n cyfrannu'n sylweddol at y bwlch cyflog rhwng y rhywiau.¹⁰⁴ Yn 2017, yn y DU, roedd y gwahaniaeth mewn tâl cyfartalog bob awr rhwng yr holl ddynion a'r holl fenywod yn gyffredinol yn 18.4%.¹⁰⁵ Mae'r ffigwr hwn yn cynnwys y rhai hynny a gyflogir yn llawn amser ac yn rhan-amser. Y gwahaniaeth mewn cyflog cyfartalog bob awr rhwng dynion a menywod mewn gwaith amser llawn oedd 9.1%.¹⁰⁶ O'i gymharu â merched Gwyn Prydeinig, mae'r bwlch cyflog yn arbennig o eang ar gyfer menywod mewnfudwyr Pacistanaid a Bangladeshaid,¹⁰⁷ ac ar gyfer menywod anabl (yn dibynnu ar y math o nam, rhwng 4.3% a 18.9%)¹⁰⁸ Rydym yn croesawu mabwysiadu Rheoliadau 2017 Deddf Cydraddoldeb 2010 (Gwybodaeth Bwlch Cyflog Rhwng y Rhywiau) sy'n berthnasol i gyflogwyr y sectorau preifat a gwirfoddol yn Lloegr, yr Alban a Chymru, ac mae'n ei wneud yn ofynnol i gyflogwyr â 250 neu fwy o gyflogeion gyhoeddi gwybodaeth ragnodedig ynghylch eu bwlch cyflog rhwng y rhywiau. Mae gofynion tebyg wedi'u cyflwyno ar gyfer cyflogwyr yn y sector cyhoeddus.¹⁰⁹

Cyflwynodd Llywodraeth y DU y Cyflog Byw Cenedlaethol newydd ym mis Ebrill 2016, sydd wedi cael effaith ystadegol gadarnhaol ar enillion menywod.¹¹⁰ Fodd bynnag, mae sefydliadau wedi amlygu bod y gyfradd yn brin o gyflog byw 'go iawn'.¹¹¹

Y safon iechyd gyflawnadwy uchaf¹¹²

Mae gan fenywod â nodweddion gwarchoddedig penodol ganlyniadau iechyd ac anawsterau gwahanol wrth gyrchu gwasanaethau iechyd. Er enghraifft, mae tebygolrwydd y bydd menywod Du Affricanaidd yn cael eu cadw dan Ddeddf Iechyd Meddwl 1983 yn fwy na saith gwaith yn uwch nag ar gyfer merched Gwyn Prydeinig.¹¹³ Mae canlyniadau iechyd Sipsiwn a Theithwyr yn waeth na rhai grwpiau eraill mewn cymdeithas, ond mae'r diffyg data yn ei wneud yn anodd iawn nodi profiadau penodol menywod Sipsiwn a Theithwyr.¹¹⁴ Mae menywod trawsryweddol yn wynebu ystod o broblemau sylweddol wrth ddefnyddio gwasanaethau iechyd cyffredinol a chyrchu mynediad at wasanaethau hunaniaeth rywedd.¹¹⁵

Mae tystiolaeth o 2017 yn awgrymu bod iechyd meddwl menywod ifanc a merched yng Nghymru a Lloegr wedi gwaethygu dros flynyddoedd diweddar.¹¹⁶ ¹¹⁷ Mae anawsterau'n parhau i fenywod a merched o bob oedran gael mynediad i'r cymorth iechyd meddwl sydd arnynt ei angen¹¹⁸.

Mae merched anabl yn wynebu rhwystrau penodol i gyrchu gwasanaethau iechyd a gwasanaethau gwybodaeth atgenhedlu a rhywiol. Er enghraifft:¹¹⁹

- Ychydig iawn o wasanaethau sy'n cynnig cymorth a gwybodaeth ynghylch rhyw a pherthnasoedd ar gyfer pobl ag anabledd dysgu.¹²⁰
- Nid yw menywod ag anableddau dysgu yn gwneud eu penderfyniadau eu hunain ynghylch y defnydd o atal cenhedlu, neu gyfyngir ar eu dewisiadau.¹²¹

Yn 2017 dim ond 12% o grwpiau comisiynu clinigol (CCGs) yn Lloegr oedd yn dilyn canllawiau cenedlaethol oedd yn caniatáu i fenywod cymwys o dan 40 gael tri chylch ffrwythlonni in vitro (IVF) fel rhan o'u gwasanaethau atgenhedlu a gynorthwyr (o'i gymharu â 24% yn 2013). Mae hyn yn groes i'r sefyllfa yng Nghymru, lle mae meini prawf a darpariaeth mynediad wedi'u safoni.¹²²

Cydraddoldeb mewn addysg¹²³

Ar gyfartaledd, mae merched yng Nghymru a Lloegr yn parhau i wneud yn well mewn addysg na bechgyn.¹²⁴ Fodd bynnag, nid yw'r perfformiad gwell hwn mewn addysg yn ymestyn i'r gweithle, yn rhannol oherwydd tueddiadau mewn dewisiadau pynciau. Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i asesu'r ddarpariaeth gyrfaoedd cyfredol mewn ysgolion a cholegau yn Lloegr, a bydd yn cynhyrchu gwybodaeth ynghylch 'beth sy'n gweithio' i gefnogi ysgolion a cholegau yn well er mwyn annog

pobl i gymryd STEM (gwyddoniaeth, technoleg, peirianeg a mathemateg), yn arbennig i ferched.¹²⁵

Mae cyfarwyddyd cyfredol ar berthnasoedd ac addysg ryw (RSE) ar gyfer ysgolion yn Lloegr wedi dyddio,¹²⁶ ac nid yw'r cwricwlwm presennol ond yn gofyn am addysgu gorfodol o fioleg rhyw. Rydym yn croesawu cyhoeddiad Llywodraeth y DU y bydd yn cyflwyno RSE gorfodol priodol ar gyfer oedran mewn ysgolion yn Lloegr. Gall RSE chwarae rhan bwysig i ferched a bechgyn wrth hyrwyddo perthynas iach ac atal cam-drin, aflonyddu a chamfanteisio ar blant.¹²⁷ Yng Nghymru, mae RSE yn rhan orfodol o'r cwricwlwm sylfaenol mewn ysgolion uwchradd, er bod addysgu'n amrywio rhwng ysgolion.¹²⁸

Mae bwlio ac aflonyddu mewn ysgolion yn peri pryder difrifol. Dangosodd ymchwiliad gan yr Adran Addysg (DfE) fod merched 14-15 oed yn Lloegr yn fwy tebygol na bechgyn o gael eu bwlio (42% yn erbyn 33%)¹²⁹ Mae bwlio'n niweidio cyrhaeddiad, uchelgeisiau, lles emosiynol ac iechyd pobl ifanc, â llawer o effeithiau yn parhau i fywyd diweddarach.¹³⁰

Canfu arolwg o ferched a merched ifanc 13-21 oed ledled y DU fod bron i bumed rhan wedi profi cyffwrdd diangen yn yr ysgol neu'r coleg.¹³¹ Canfu ymchwiliad gan y BBC adroddiadau o 4,000 o ymosodiadau rhywiol corfforol honedig a mwy na 600 o dreisio yn ysgolion y DU yn ystod y cyfnod 2012-15, a gwnaed pumed rhan ohonynt gan blant eraill.¹³² Mae'r DfE wedi cyhoeddi cyngor¹³³ sy'n gofyn i ysgolion a cholegau egluro nad yw trais ac aflonyddwch rhywiol yn dderbyniol, gan bwysleisio bod monitro a chofnodi adroddiadau trais rhywiol ac aflonyddwch rhywiol yn hanfodol. Fodd bynnag, mae cyfarwyddyd DfE¹³⁴ ar fwlio yn gyffredinol yn nodi y gall ysgolion ddefnyddio eu disgrisiwn ynghylch cofnodi digwyddiadau o'r fath. Mae Comisiynydd Plant Cymru yn awgrymu bod diffyg cysondeb wedi bod o ran trin cwynion bwlio.¹³⁵

Mae'r adroddiad llawn, gan gynnwys ein hargymhellion, ar ein gwefan yn:
www.equalityhumanrights.com/cedaw.

¹ Relating to CEDAW articles 2 and 3, CEDAW concluding observations (CO) paragraphs 9, 11, 13, 17, 29, 66 and 67 and Sustainable Development Goal (SDG) 10.

² Relating to CEDAW articles 2 and 3, CEDAW concluding observations (CO) paragraphs 9, 11, 13, 17, 29, 66 and 67 and Sustainable Development Goal (SDG) 10.

³ TUC (2016), 'UK employment rights and the EU: assessment of the impact of membership of the European Union on employment rights in the UK'. Available at:

<https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/UK%20employment%20rights%20and%20the%20EU.pdf> [accessed: 25 May 2018].

⁴ Relating to CEDAW articles 4, 5, 7 and 8, CO paragraphs 31 and 43.a and SDGs 5, 9, 10, 11 and 16.

⁵ Fawcett Society. *Does local government work for women?* [ONLINE]. Available at: <https://www.fawcettsociety.org.uk/local-government-commission> [accessed: 29 April 2018].

⁶ Fawcett Society. *Does local government work for women?* [ONLINE]. Available at: <https://www.fawcettsociety.org.uk/local-government-commission> [accessed: 29 April 2018].

⁷ Fawcett Society. *Does local government work for women?* [ONLINE]. Available at: <https://www.fawcettsociety.org.uk/local-government-commission> [accessed: 29 April 2018].

⁸ Fawcett Society. *Does local government work for women?* [ONLINE]. Available at: <https://www.fawcettsociety.org.uk/local-government-commission> [accessed: 29 April 2018].

⁹ Murphy, J. and Jones, K. (2018), 'Local government candidates survey 2017'. Cardiff: Welsh Government, GSR report number 25/2018. Available at:

<https://gov.wales/docs/caecd/research/2018/180502-local-government-candidates-survey-2017-en.pdf> [accessed: 18 May 2018].

¹⁰ Committee on Standards in Public Life (2017). 'Intimidation in public life'. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/intimidation-in-public-life-a-review-by-the-committee-on-standards-in-public-life> [accessed: 29 April 2018]; Amnesty Global Insights (2017). *Unsocial media: tracking Twitter abuse against women MPs* [ONLINE]. Available at:

<https://medium.com/@AmnestyInsights/unsocial-media-tracking-twitter-abuse-against-women-mps-fc28aeca498a> [accessed: 29 April 2018].

¹¹ The Commissioner for Public Appointments (2017). 'Annual report 2016/17'. Available at: <https://publicappointmentscommissioner.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2017/07/OCPA-Report-2016-17-.pdf> [accessed: 29 April 2018].

¹² The Commissioner for Public Appointments (2017). 'Annual report 2016/17'. Available at: <https://publicappointmentscommissioner.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2017/07/OCPA-Report-2016-17-.pdf> [accessed: 29 April 2018].

¹³ Hampton, P. and Alexander, H. (2016), 'Hampton-Alexander review: FTSE women leaders. Improving gender balance in FTSE leadership'. Available at:

<https://www.gov.uk/government/publications/ftse-women-leaders-hampton-alexander-review> [accessed: 25 May 2018].

¹⁴ Courts and Tribunals Judiciary (2017). 'Judicial Diversity Committee of the Judges' Council – report on progress and action plan 2016-17'. Available at: <https://www.judiciary.gov.uk/publications/judicial-diversity-committee-of-the-judges-council-report-on-progress-and-action-plan-2016-17/> [accessed: 29 April 2018].

¹⁵ Courts and Tribunals Judiciary. *Judicial diversity statistics 2017*. [ONLINE]. Available at: <https://www.judiciary.gov.uk/about-the-judiciary/who-are-the-judiciary/diversity/judicial-diversity-statistics-2017/> [accessed: 29 April 2018].

¹⁶ Relating to CEDAW articles 1, 2, 5.a, 9 and 16, CO paragraphs 21, 35.a-d and 37 and SDGs 5 and 16.

¹⁷ Office for National Statistics (2018). 'Sexual offences in England and Wales: year ending March 2017 – Appendix tables'. Available at:

<https://www.ons.gov.uk/file?uri=/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/datasets/sexualoffencesappendixtables/yearendingmarch2017/sexualoffencesappendixtablesmarch2017.xls> [accessed: 29 April 2018].

¹⁸ Crown Prosecution Service. *CPS violence against women and girls crime report 2016-17 data*. [ONLINE]. Available at: <https://www.cps.gov.uk/publication/cps-violence-against-women-and-girls-crime-report-2016-2017-data> [accessed: 19 May 2018].

¹⁹ Office for National Statistics (2018). *Sexual offences in England and Wales: year ending December 2017*. [ONLINE]. Available at:

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/bulletins/crimeinenglandandwales/yearendingdecember2017#toc> [accessed: 18 May 2018].

²⁰ IKWRO. 2017. *Press release: 53% rise in "honour" based violence cases reported to the police since the criminalisation of forced marriage*. [ONLINE]. Available at:

<http://ikwro.org.uk/2017/11/violence-criminalisation-marriage/> [accessed: 29 April 2018].

²¹ Rape incidents and crime data for England and Wales 2016-17. Available at:

<https://www.gov.uk/government/statistics/police-recorded-crime-open-data-tables> [accessed: 16 January 2018].

- ²² Partner abuse is defined as any non-physical abuse, threats, force, sexual assault or stalking where the perpetrator is a partner or ex-partner. See: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/compendium/focusonviolentcrimeandsexualoffences/yearendingmarch2016/domesticabusesexualassaultandstalking> [accessed: 19 May 2018].
- ²³ Rape Crisis England & Wales. *Statistics*. [ONLINE]. Available at: <https://rapecrisis.org.uk/statistics.php> [accessed : 16 January 2018].
- ²⁴ Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (2015), 'The depths of dishonour: Hidden voices and shameful crimes. An inspection of the policy response to honour-based violence, forced marriage and female genital mutilation', chapter 6. Available at: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/the-depths-of-dishonour.pdf> [accessed: 29 November 2017].
- ²⁵ Office of the High Commissioner for Human Rights. 2014. *Press release: UK: UN rights expert calls for improved actions to fight violence against women and girls*. [ONLINE]. Available at: <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14519&LangID=E> [accessed: 25 May 2018].
- ²⁶ Welsh Women's Aid (2017). 'Welsh Women's Aid: State of the sector report 2017'. Available at: <http://www.welshwomensaid.org.uk/2017/12/welsh-womens-aid-state-sector-report-2017/> [accessed: 16 February 2018].
- ²⁷ Home Office (2016). 'Violence against women and girls: national statement of expectations'. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/violence-against-women-and-girls-national-statement-of-expectations> [accessed: 25 May 2018].
- ²⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights (2015). 'Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Rashida Manjoo: Mission to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland'. Available at: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/SR/A.HRC.29.27.Add.2.pdf> [accessed: 29 April 2018].
- ²⁹ Equality and Human Rights Commission (2017). 'Disability rights in the UK. UK Independent Mechanism. Submission to inform the CRPD List of Issues on the UK', p.4 and p.46. Available at: https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/united_kingdom_main_submission_to_crpd_uk_loi_-_ukim13march.pdf [accessed: 29 April 2018].
- ³⁰ Specialised services for disabled women that provide accessible support are sparse. See: Woodin, S., Shah, S. and Tsitsou, L. (2014), 'National empirical report UK: Access to specialised victim support services for women with disabilities who have experienced violence'. Available at: <http://women-disabilities-violence.humanrights.at/countries/united-kingdom> [accessed: 29 April 2018]; 'Women's Aid annual survey 2015'. Available at: <https://www.womensaid.org.uk/research-and-publications/annual-survey-2015/> [accessed: 25 May 2018]; Harvey, S., Mandair, S. and Holly, J. (2014), 'Case by case: Refuge provision in London for survivors of domestic violence who use alcohol and other drugs or have mental health problems'. London: AVA & Solace Women's Aid. Available at: <https://avaproject.org.uk/wp-content/uploads/2016/03/Case-by-Case-London-refuge-provision-Full-Report.pdf> [accessed: 29 April 2018].
- ³¹ Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015. Available at: <https://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/3/contents> [accessed: 19 January 2018].
- ³² Section 76 of the Serious Crime Act 2015. Available at: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/section/76/enacted> [accessed: 25 May 2018].
- ³³ Home Office (2016), 'Ending violence against women and girls strategy 2016 to 2020'. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/strategy-to-end-violence-against-women-and-girls-2016-to-2020> [accessed: 10 January 2018].
- ³⁴ Joint Committee on Human Rights (2015). 'Violence against women and girls. Sixth report of session 2014-15'. Available at: <http://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/joint-select/human-rights-committee/news/violence-against-women-and-girls-report/> [accessed: 10 January 2018].
- ³⁵ Macfarlane, A. (2015), 'Prevalence of female genital mutilation in England and Wales: National and local estimates'. Available at: https://www.city.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0004/282388/FGM-statistics-final-report-21-07-15-released-text.pdf [accessed: 29 April 2018].
- ³⁶ HM Government (2015). 'A call to end violence against women and girls: progress report 2010-15', p. 34. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/409510/VAWG_Progress_Report_2010-2015.pdf [accessed: 25 November 2017].
- ³⁷ HM Government (2016). 'Multi-agency statutory guidance on female genital mutilation'. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/multi-agency-statutory-guidance-on-female-genital->

[mutilation \[accessed: 25 May 2018\]](#). These guidelines replace 'Female genital mutilation: guidelines to protect children and women (2014).

³⁸ Sections 70-75, Serious Crime Act 2015. Available at:

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/part/5/crossheading/female-genital-mutilation/enacted>.

The provisions came into force in 2015.

³⁹ There are enhanced sentencing provisions for hate crimes that allow judges to uplift a sentence to reflect that hostility against a protected characteristic was an aggravating feature. See sections 145 and 146, Criminal Justice Act 2003. Available at:

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/contents> [accessed: 23 March 2018].

⁴⁰ Home Office (2017). 'Hate crime, England and Wales, 2016 to 2017'. Available at:

<https://www.gov.uk/government/statistics/hate-crime-england-and-wales-2016-to-2017> [accessed: 12 January 2018].

⁴¹ Home Affairs Committee (2017). 'Hate crime: abuse, hate and extremism online'. Available at:

<https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/home-affairs-committee/inquiries/parliament-2015/inquiry7/> [accessed: 29 November 2017].

⁴² Fawcett Society (2017). 'Online abuse and harassment survey – results: note to the Home Affairs Select Committee enquiry into hate crime and its violent consequences'. Available at:

<http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/home-affairs-committee/hate-crime-and-its-violent-consequences/written/48761.pdf> [accessed: 22 November 2017].

Research by Demos in 2016 has also explored the scale of misogynistic abuse through Twitter, see <https://www.demos.co.uk/blog/misogyny-online/> [accessed: 29 November 2017].

⁴³ Chakraborti, N. and Hardy, S-J. (2015). 'LGB&T hate crime reporting: identifying barriers and solutions'. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/research-lgbt-hate-crime-reporting-identifying-barriers-and-solutions.pdf> [accessed: 25 May 2018].

⁴⁴ Relating to CEDAW articles 2.c and 15, CO paragraphs 23.a-b and 47.e and SDG 16.

⁴⁵ Anthony, H. and Crilly, C. (2015), 'Equality, human rights and access to civil law justice: a literature review', EHRC Research Report no. 99. Available at

<https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/equality-human-rights-and-access-civil-law-justice-literature-review> [accessed: 24 August 2016].

⁴⁶ House of Commons Hansard (25 April 2017), 'Domestic violence; legal aid', vol. 624, col. 938.

Available at: <https://hansard.parliament.uk/Commons/2017-04-25/debates/7594426F-120E-4B65-8B0F-9CC6EBD892B3/DomesticViolenceLegalAid> [accessed: 12 January 2018].

For the Court of Appeal ruling see *Rights of Women v The Lord Chancellor and Secretary of State for Justice* (2016) EWCA Civ 91. Available at: <https://justice.org.uk/r-rights-women-v-lord-chancellor-secretary-state-justice/> [accessed: 12 January 2018].

Immediately following the judgment the Government increased the time limit on evidence from two to five years, and allowed evidence of financial abuse such as being prevented from accessing a joint bank account; see Legal Aid Agency (2016), *News story: Amendments to domestic violence evidence guidance*. Available at

<https://www.gov.uk/government/news/civil-news-amendments-to-domestic-violence-evidence-guidance> [accessed: 27 November 2017].

⁴⁷ Ministry of Justice (2017), *Press release: More legal aid support for victims of domestic violence*.

Available at <https://www.gov.uk/government/news/more-legal-aid-support-for-victims-of-domestic-violence> [accessed: 12 January 2018].

⁴⁸ Trott, L. (2012), 'Are tribunal and EAT fees a price worth paying?', *IDS Employment Law Brief*, vol. 947 (April). Cited in EHRC (2016), 'Legal aid reforms and women's access to justice'. Available at

<https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/cedaw-shadow-report-legal-aid-reforms-and-womens-access-justice> [accessed: 16 January 2018].

⁴⁹ Ministry of Justice (2017), *Tribunals and gender recognition certificate statistics quarterly, employment tribunals table 1*. These figures compare the number of claims for the years ending June 2013 and June 2016. Available at: <https://www.gov.uk/government/statistics/tribunals-and-gender-recognition-certificate-statistics-quarterly-april-to-june-2017-and-2016-to-2017> [accessed: 29 April 2018].

⁵⁰ UNISON (2015), *Written evidence to the Justice Committee*. [ONLINE]. Available at:

<http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/justice-committee/courts-and-tribunals-fees-and-charges/written/22161.html> [accessed: 29 November 2017].

⁵¹ Relating to CEDAW article 6, CO paragraphs 39.a-b and 55.e and SDGs 5, 8 and 16.

⁵² Modern Slavery Act 2015. Available at:

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted> [accessed: 19 May 2018].

⁵³ The NRM is the framework for identifying victims of human trafficking or modern slavery and ensuring they receive support. It was introduced in 2009 to meet the UK's obligations under the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings. The NRM is also the mechanism through which the Modern Slavery Human Trafficking Unit (MSHTU) collects data about victims.

⁵⁴ Silverman, B. (2014), 'Modern slavery: an application of multiple systems estimation.' Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/modern-slavery-an-application-of-multiple-systems-estimation> [accessed: 30 April 2018].

⁵⁵ Bales, K., Hesketh, O. and Silverman, B. (2015), 'Modern slavery in the UK: how many victims?', *Significance*, vol. 12, no. 3, p. 25.

⁵⁶ Independent Anti-Slavery Commissioner (2017), 'Annual report 2016-2017', p. 44. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/independent-anti-slavery-commissioners-annual-report-2016-to-2017> [accessed: 19 May 2018].

⁵⁷ Equality and Human Rights Commission (2015), 'Modern Slavery Bill, House of Lords report: Briefing on amendments to clarify trafficking and slavery offences published in the Marshalled List of Amendments on 20 February 2015'; Kelly, A. and Grant, H. (2017), 'Absolutely unacceptable': UK accused of failing to protect domestic workers', *The Guardian*, 19 October. Available at: <https://www.theguardian.com/global-development/2017/oct/19/absolutely-unacceptable-uk-accused-of-failing-to-protect-domestic-workers> [accessed: 10 January 2018]; The Anti Trafficking Monitoring Group (2016), 'Class acts? Examining modern slavery legislation across the UK'. Available at: http://www.kalayaan.org.uk/wp-content/uploads/2014/09/atmg_class_acts_report_web_final.pdf [accessed: 9 January 2018].

⁵⁸ Equality and Human Rights Commission (May 2015), 'Civil and political rights in the UK: submission to the United Nations Human Rights Committee on the United Kingdom's implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights', pp. 25-7. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/our-human-rights-work/monitoring-and-promoting-un-treaties/international-covenant-civil-and> [accessed: 27 May 2018]. See also Unicef UK (2017), 'Identify. Protect. Repeat. How to lead the world in supporting child victims of trafficking'. Available at: <https://www.unicef.org.uk/publications/child-trafficking-briefing/> [accessed: 27 May 2018].

⁵⁹ Home Office (2014), 'Review of the National Referral Mechanism for victims of human trafficking'. Available at: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20141202113228/https://nrm.homeoffice.gov.uk/documents/2014/11/nrm-final-report.pdf> [accessed: 18 January 2018]. Anti-trafficking campaigners such as Anti-Slavery International have welcomed the changes, see: *Press release: Positive changes to the way UK identifies slavery victims* (19 October 2017). Available at: <https://www.antislavery.org/changes-slavery-victims-identification/>; although others, including Every Child Protected Against Trafficking (ECPAT), also point out that the changes do not go far enough to protect child victims of trafficking in particular, see *Press release: Changes made to trafficking support system but children risk being overlooked* (3 November 2017). Available at: <https://www.ecpat.org.uk/news/reforms-to-the-nrm>.

⁶⁰ In particular we also called for:

- The introduction of a trafficking care standard and an end-to-end service for trafficking victims.
- The provision of legal advice from the point at which a potential victim of trafficking is identified.
- A clear statutory duty to record and report trafficked children who go missing from care.
- Work with local safeguarding children boards' chairs and local authorities to build their awareness of the importance of the identification and support of child victims, including the role of clear indicators.
- Clarity that only a credible suspicion is required to trigger the provision of support and assistance, including legal aid, to victims, in accordance with the State's positive obligations to investigate under Article 4 ECHR.
- A requirement for public authorities, including health authorities, schools, prisons, probation services, competent authorities and voluntary organisations performing a public function, to record and report suspected victims of trafficking.

⁶¹ Relating to CEDAW articles 2 and 15, CO paragraphs 55.a-d, 57.a-b and 59.a and SDGs 3 and 16.

⁶² Women in Prison (2017). 'A response to the Ministry of Justice offender policy team female offender strategy call for evidence'. Available at: <http://www.womeninprison.org.uk/perch/resources/final-wip-response-to-female-offender-strategy.pdf> [accessed: 29 April 2018].

- ⁶³ HM Inspectorate of Prisons (2017), 'HM Chief Inspector of Prisons for England and Wales: Annual report 2016-17'. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/hm-chief-inspector-of-prisons-annual-report-2016-to-2017> [accessed 27 May 2018].
- ⁶⁴ Prison Reform Trust (2017), 'There's a reason we're in trouble: Domestic abuse as a driver to women's offending'. Available at: <http://www.prisonreformtrust.org.uk/PressPolicy/News/ItemId/494/vw/1> [accessed: 27 May 2018].
- ⁶⁵ Prison Reform Trust (2017), 'Counted out: Black, Asian and minority ethnic women in the criminal justice system'. Available at: <http://www.prisonreformtrust.org.uk/PressPolicy/News/ItemId/465/vw/1> [accessed: 27 May 2018]. Also Prison Reform Trust (2017), 'There's a reason we're in trouble: Domestic abuse as a driver to women's offending'. Available at: <http://www.prisonreformtrust.org.uk/PressPolicy/News/ItemId/494/vw/1> [accessed: 27 May 2018].
- ⁶⁶ 'A thematic inspection of the provision and quality of services in the community for women who offend'. HM Inspector of Probation. London. 2016.
- ⁶⁷ McGuinness, T. and Gower, M. (2017), 'Immigration detention in the UK: an overview'. Available at: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7294/CBP-7294.pdf> [accessed: 29 April 2018].
- ⁶⁸ HMI Prisons (2015), 'Report of an unannounced inspection of Yarls Wood Immigration Removal Centre by HM Chief Inspector of Prisons (13 April – 1 May 2015)'. Available at: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprison/inspections/yarls-wood-immigration-removal-centre/> [accessed: 27 May 2018].
- ⁶⁹ Section 60 Immigration Act 2016. 'Limitation on detention of pregnant women'. Pregnant women may only be detained if they will shortly be removed from the UK, and if there are exceptional circumstances to justify the detention. They may not be detained for longer than 72 hours, extendable up to a week in total with ministerial approval.
- ⁷⁰ Statutory guidance issued under Section 59 Immigration Act 2016, 'Guidance on detention of vulnerable persons'. The guidance notes there is a presumption against the detention of vulnerable women at risk of harm in detention. However, this presumption will be set against any immigration control factors in deciding whether they should be detained.
- ⁷¹ The new guidance changed the definition of torture used by the Home Office to identify people who should only be detained in 'very exceptional circumstances' to exclude women who had experienced gender-based violence (GBV) or trafficking perpetrated by private actors. This restrictive definition of torture was successfully challenged in the case of *Medical Justice & Otrs v SSHD* [2017] EWHC 2461 (Admin), in which the ECHR intervened. The old definition of torture has been temporarily reinstated until the Government confirms how it will amend the guidance and associated policies to comply with the judgment.
- ⁷² Women for Refugee Women (2017), 'We are still here: the continued detention of women seeking asylum in Yarls Wood'. Available at: <http://www.refugeewomen.co.uk/research/> [accessed: 29 April 2018].
- ⁷³ Department of Health Social Care (2017), 'NHS visitor and migrant cost recovery programme. Available at: <https://www.gov.uk/government/collections/nhs-visitor-and-migrant-cost-recovery-programme>. Refugees and asylum seekers are exempt from charges in England, Scotland and Wales. In England, refused asylum seekers not in receipt of support will be charged for healthcare, except for GP consultations, emergency care and certain other specified services. See Part 3, National Health Service (Charges to Overseas Visitors) Regulations 2015/238 as amended by the National Health Service (Charges to Overseas Visitors) (Amendment) Regulations 2017. Available at: www.legislation.gov.uk/ukxi/2015/238/pdfs/ukxi_20150238_en.pdf and www.legislation.gov.uk/ukxi/2017/756/pdfs/ukxiem_20170756_en.pdf. In Wales, refused asylum seekers can access non-emergency care free of charge.
- ⁷⁴ Asylum Matters (2017), 'Barriers to healthcare for refugees and people seeking asylum in the UK: Briefing'. Available at: <https://health.cityofsanctuary.org/wp-content/uploads/sites/47/2015/09/Asylum-Matters-Healthcare-Access-Briefing-May-17-3.docx> [accessed: 23 August 2017]
- ⁷⁵ Information requests from the Home Office to NHS Digital. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/information-requests-from-the-home-office-to-nhs-digital> [accessed: 16 January 2018]
- ⁷⁶ Just Fair and Doctors of the World (2017), 'Right to health for all'. Available at: http://docs.wixstatic.com/ugd/8a2436_dbec80f5004c42229e1e0a683c668f93.pdf [accessed: 23 August 2017]
- ⁷⁷ Transcript of debate in the House of Lords on Data Protection Bill on 9 May 2018. Available at: <https://hansard.parliament.uk/commons/2018-05-09/debates/CE43B0ED-87D3-4F63-B8A4->

[2A66964790C2/DataProtectionBill\(Lords\)#contribution-C2F07036-B45B-4A53-B4C0-82ACDE2A7588](https://www.parliament.uk/data-protection-bill-lords/#contribution-C2F07036-B45B-4A53-B4C0-82ACDE2A7588)
[accessed: 16 May 2018]

⁷⁸ *A v Secretary of State for the Home Department* [2016] CSIH 38.

<https://www.scotcourts.gov.uk/search-judgments/judgment?id=856415a7-8980-69d2-b500-ff0000d74aa7>

⁷⁹ Relating to CEDAW articles 2, 3, 13 and 14, CO paragraphs 21, 61.b and 63, and SDGs 1, 3, 5, 8 10 and 11.

⁸⁰ The Women's Budget Group and Runnymede Trust (2017), 'Intersecting inequalities: the impact of austerity in Black and minority ethnic women in the UK, 2017'. Available at: <https://www.intersecting-inequalities.com/copy-of-report> [accessed: 8 March 2018]

⁸¹ Hudson-Sharp *et al.*, (2018), 'The impact of welfare reform and welfare to work programmes: an evidence review'. EHRG Research Report no. 111. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/impact-welfare-reform-and-welfare-work-programmes-evidence-review> [accessed: 28 May 2018].

⁸² Portes, J. and Reed, H. (2018), 'The cumulative impact of tax and welfare reforms'. EHRG Research Report no. 112. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/cumulative-impact-tax-and-welfare-reforms>

⁸³ Howard, M. and Skipp, A. (2015), 'Unequal, trapped and controlled: women's experiences of financial abuse and potential implications for Universal Credit'. Available at: <https://www.womensaid.org.uk/financial-abuse-report/> [accessed: 8 March 2018]; Women's Budget Group (2018), 'Briefing paper: Universal Credit and financial abuse'. Available at: <https://wbq.org.uk/analysis/briefing-papers/briefing-universal-credit-financial-abuse/> [accessed: 29 April 2018].

⁸⁴ Portes, J. and Reed, H. (2018), 'The cumulative impact of tax and welfare reforms'. EHRG Research Report no. 112. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/cumulative-impact-tax-and-welfare-reforms> [accessed: 29 April 2018].

⁸⁵ House of Commons Library (2018), 'Briefing paper – State pensions 2017: FAQs for MPs'. Available at: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7981/CBP-7981.pdf> [accessed: 28 May 2018].

⁸⁶ Women Against State Pension Inequality (WASPI) evidence, see for example: House of Commons Work and Pensions Committee (November 2015) 'Written evidence submitted from Women Against State Pension Inequality'; WASPI background detail, '1950s women unfairly prejudiced by State Pension Age changes'. Available at: <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/work-and-pensions-committee/understanding-the-new-state-pension/written/25211.html> [accessed: 7 December 2017].

⁸⁷ Independent Review of the State Pension Age (2017), 'Smoothing the transition: final report'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/611461/print-ready-independent-review-of-the-state-pension-age-smoothing-the-transition.pdf [accessed: 29 April 2018].

⁸⁸ UK Parliament (20 October 2016), 'State retirement pensions: females: written question – 4972'. Available at: <http://www.parliament.uk/written-questions-answers-statements/written-question/commons/2016-10-20/49721> [accessed: 19 May 2018].

⁸⁹ Department for Communities and Local Government (2014), 'Consultation: planning and travellers: equalities statement'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/354062/Equalities_Statement_publication_format_140905.pdf [accessed: 21 April 2018].

⁹⁰ See, for example, St Mungo's (2016), 'Written evidence to the Housing, Communities and Local Government Committee'. Available at: <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/housing-communities-and-local-government-committee/homelessness/written/28524.html> [accessed: 29 April 2018].

⁹¹ Bowcott, O. and Butler, P. (2016), 'Families win supreme court appeals over 'unfair' bedroom tax', *The Guardian*, 9 November. Available at: <https://www.theguardian.com/society/2016/nov/09/families-win-supreme-court-appeals-over-unfair-bedroom-tax-jacqueline-carmichael> [accessed: 29 April 2018].

⁹² European Court of Human Rights (2018), 'Statement of facts'. Available at: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-180633"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) [accessed: 28 May 2018].

⁹³ Department for Communities and Local Government (2014), 'Consultation: planning and travellers: equalities statement'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/354062/Equalities_Statement_publication_format_140905.pdf

ement_publication_format_140905.pdf [accessed: 21 April 2018].

⁹⁴ Relating to CEDAW articles 2, 5 and 11, CO paragraphs 47.a-d, 49, 59.b and 61.a and SDGs 4, 5, 8 and 9.

⁹⁵ Office for National Statistics (2018), 'UK labour market: April 2018'. Available at: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/bulletins/uklabourmarket/april2018#employment> [accessed: 18 May 2018].

⁹⁶ Brynin, M. (2017), 'The gender pay gap'. EHRC Research Report no. 109. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/research-report-109-gender-pay-gap> [accessed: 5 January 2018]; EHRC (2018), 'Progress on socio-economic rights in Great Britain'. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/progress-socio-economic-rights-great-britain> [accessed: 19 May 2018].

⁹⁷ <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/bulletins/uklabourmarket/april2018/relateddata>

⁹⁸ This is four times as much as the rise in average wages of those with a one-year-old child. TUC (2017), *Press release: TUC highlights 'childcare gap' for parents with one-year-olds*. [ONLINE]. Available at: <https://www.tuc.org.uk/news/cost-childcare-has-risen-four-times-faster-wages-2008-says-tuc> [accessed: 2 January 2017]. See also: Joseph Rowntree Foundation (2017), 'Childcare costs'. Available at: <https://www.jrf.org.uk/data/childcare-costs> and <https://www.jrf.org.uk/press/working-parents-hit-living-standards-ceiling-due-high-childcare-costs> [both accessed: 31 January 2018].

⁹⁹ In Wales, parents can access 30 hours of free childcare for 48 weeks of the year, and in England, 30 hours' free childcare for 38 weeks of the year. See Family and Childcare Trust. 2017. *Help with your childcare costs*. [ONLINE]. Available at: <https://www.familyandchildcaretrust.org/help-your-childcare-costs> [accessed: 23 June 2017].

¹⁰⁰ My Family Care and the Women's Business Council (2016), 'Shared parental leave: One year on. Where are we now? A survey of over 1000 parents and 200 businesses' [accessed: 22 June 2017].

¹⁰¹ Equality and Human Rights Commission (2018), 'Turning the tables: ending sexual harassment at work'. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/turning-tables-ending-sexual-harassment-work> [accessed: 29 April 2018].

¹⁰² They were dismissed, made compulsorily redundant or treated so poorly that they felt they had to leave.

¹⁰³ Equality and Human Rights Commission (2016), 'Pregnancy and maternity-related discrimination and disadvantage. First findings: surveys of employers and mothers'. Available at: <http://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/pregnancy-and-maternity-related-discrimination-and-disadvantage-first-findings> [accessed: 19 May 2018].

¹⁰⁴ Women's Budget Group (2017), 'Women, employment and earnings'. Available at: <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2017/11/employment-pre-budget-nov-2017-final.pdf> [accessed: 22 January 2018].

¹⁰⁶ Office for National Statistics (2017), 'Annual survey of hours and earnings: 2017 provisional and 2016 revised results'. Available at: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/earningsandworkinghours/bulletins/annualsurveyofhoursandearnings/2017provisionaland2016revisedresults> [accessed: 4 January 2018].

¹⁰⁷ Longhi, S. and Brynin, M. (2017), 'The ethnicity pay gap'. EHRC Research Report no. 108. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/research-report-108-ethnicity-pay-gap> [accessed: 17 August 2017].

¹⁰⁸ Longhi, S. (2017), 'The disability pay gap'. EHRC Research Report no. 107. Available at: <https://equalityhumanrights.com/en/publication-download/research-report-107-disability-pay-gap> [accessed: 19 May 2018].

¹⁰⁹ Equality Act 2010 (Specific Duties and Public Authorities) Regulations 2017.

¹¹⁰ D'Arcy, C. (2017), 'Low pay Britain 2017'. Resolution Foundation. Available at: <http://www.resolutionfoundation.org/publications/low-pay-britain-2017/> [accessed: 5 January 2018].

¹¹¹ Living Wage Foundation. *What is the real living wage?* [ONLINE]. Available at: <https://www.livingwage.org.uk/what-real-living-wage> [accessed: 5 January 2018].

¹¹² Relating to CEDAW articles 12 and 16, CO paragraphs 53.a-b and 61.a and SDGs 3 and 5.

¹¹³ The Independent Commission on Acute Adult Psychiatric Care (2016), 'Old problems, new solutions: Improving acute psychiatric care for adults in England'. Available at:

http://www.rcpsych.ac.uk/pdf/Old_Problems_New_Solutions_CAAPC_Report_England.pdf [accessed: 19 May 2018].

¹¹⁴ Equality and Human Rights Commission (2017), 'Written submission to the Women and Equalities Committee'. Available at:

<http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/women-and-equalities-committee/tackling-inequalities-faced-by-the-gypsy-roma-and-traveller-communities/written/46225.html> [accessed: 29 April 2018].

¹¹⁵ Women and Equalities Select Committee (2016), 'Transgender equality: first report of session 2015-16'. Available at: <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/women-and-equalities-committee/inquiries/parliament-2015/transgender-equality/> [accessed: 30 April 2018].

¹¹⁶ Mental Health Foundation (2017), 'The mental health of young women and girls: how to prevent a growing crisis'. Available at: <https://www.mentalhealth.org.uk/publications/mental-health-young-women-and-girls> [accessed: 19 May 2018].

¹¹⁷ Mental Health Foundation, 'Mental health in Wales: fundamental facts 2016'. Available at: <https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/FF16%20Wales.pdf> [accessed: 29 April 2018].

¹¹⁸ Women's Health and Equality Consortium (2016), 'Women's mental health and wellbeing: access to and quality of mental health services'. Available at: <http://www.whec.org.uk/wp-content/uploads/2016/09/Women%E2%80%99s-Mental-Health-and-Wellbeing-2016.pdf> [accessed: 19 May 2018].

¹¹⁹ Mencap. 2017. *Latest research on relationships, sex and learning disability*. [ONLINE]. Available at: <https://www.mencap.org.uk/learning-disability-explained/research-and-statistics/relationships-and-sex-research-and-statistics> [accessed: 12 January 2018].

¹²⁰ Mencap. 2017. *Latest research on relationships, sex and learning disability*. [ONLINE]. Available at: <https://www.mencap.org.uk/learning-disability-explained/research-and-statistics/relationships-and-sex-research-and-statistics> [accessed: 12 January 2018].

¹²¹ Based on a small-scale, UK-based survey. Earle, S., Ledger, S. and Tilley, E. (2016). 'Contraceptive decision-making and women with learning disabilities', *Sexualities*, vol. 19, no. 5-6. Available at: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1363460715620576> [accessed: 12 January 2018].

¹²² Fertility Fairness (2017), 'NHS IVF provision report 2017'. Available at: http://www.fertilityfairness.co.uk/wp-content/uploads/2017/10/FertilityFairness_2017_PBRapor.pdf [accessed: 12 January 2018].

¹²³ Relating to CEDAW articles 5 and 10, CO paragraphs 45.a-d and 61.a and SDG 4.

¹²⁴ Department for Education and Office for National Statistics (2017), 'Provisional GCSE and equivalent results in England, 2016 to 2017'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/653532/SFR57_2017.pdf [accessed: 10 January 2018]; Welsh Government (2017), 'Academic achievement by pupil characteristics, 2016'. Available at: <http://gov.wales/docs/statistics/2017/170131-academic-achievement-pupil-characteristics-2016-en.pdf> [accessed 15 January 2018].

¹²⁵ Department for Education (2017), 'Careers strategy: making the most of everyone's skills and talents'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/664319/Careers_strategy.pdf [accessed: 8 January 2018].

¹²⁶ Published in 2000, it makes no reference to topics relating to new technologies, such as online safety or sexting. It was also produced at a time when the now-abolished Section 28, which prohibited local authorities from 'promoting' homosexuality, was still in place. See Department for Education and Employment (2000), 'Sex and relationship education guidance'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/283599/sex_and_relationship_education_guidance.pdf [accessed: 5 January 2018].

¹²⁷ Sex Education Forum (2015), 'SRE – The evidence'. Available at: <http://www.sexeducationforum.org.uk/media/28306/SRE-the-evidence-March-2015.pdf> [accessed: 5 January 2018].

¹²⁸ Renold, E. and McGeeney, E. (2017), 'Informing the future of the sex and relationships education curriculum in Wales'. Welsh Government. Available at: <http://www.cardiff.ac.uk/research/explore/find-a-project/view/1026193-informing-the-future-of-the-sex-and-relationships-curriculum-in-wales> [accessed: 16 January 2018].

¹²⁹ Department for Education (2016), 'Longitudinal study of young people in England cohort 2: health and wellbeing at wave 2'. Available at:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/599871/LSYPE2_w2-research_report.pdf [accessed: 10 January 2018].

¹³⁰ Equality and Human Rights Commission. 2017, *Press release: Supporting anti-bullying week 2017* [ONLINE]. Available at: <https://www.equalityhumanrights.com/en/our-work/news/supporting-anti-bullying-week-2017> [accessed: 10 January 2018].

¹³¹ Girlguiding (2017), 'Girls' attitudes survey 2017'. Available at: <https://www.girlguiding.org.uk/globalassets/docs-and-resources/research-and-campaigns/girls-attitudes-survey-2017.pdf> [accessed: 10 January 2018].

¹³² Savage, C. (2015), 'School sex crime reports in UK top 5,500 in three years', BBC News, 6 September. Available at: <http://www.bbc.co.uk/news/education-34138287> [accessed: 28 May 2018].

¹³³ Department for Education (2017), 'Sexual violence and sexual harassment between children in schools and colleges'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/667862/Sexual_Harassment_and_Sexual_Violence_-_Advice.pdf [accessed: 8 January 2018].

¹³⁴ Department for Education (2017), 'Preventing and tackling bullying: advice for headteachers, staff and governing bodies'. Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/623895/Preventing_and_tackling_bullying_advice.pdf [accessed: 10 January 2018].

¹³⁵ Children's Commissioner for Wales (2017), 'Sam's story. Listening to children and young people's experiences of bullying in Wales'. Available at: <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2017/07/Sams-Story.pdf> [accessed: 16 January 2018].

Gallwch chi lawrlwytho'r cyhoeddiad hwn oddi wrth

www.equalityhumanrights.com

© 2018 Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Cyhoeddwyd Gorffennaf 2018



Comisiwn
**Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol**

**Equality and
Human Rights**
Commission